

## Obrtnija.

### Lesovi.

Za marsikaterega obrtnika je važno, da nekoliko pozna razne lesove. Zaradi tega smo se namenili tukaj nekatere opisati, posebno take, ki imajo v obrtniji kako važnost.

Najprej omenimo javor. Javorjev les rabijo mizarji za razna dela. Javorjev je pa več vrst. Poljski javor (*acer campestre* Linne') raste po vsej Evropi na mokri, ilovnati zemlji v solnčnih legah. Ima peteroprtno podolgate listje s celimi robovi in kosmatimi peclji. V maji naredi listje in ob enem tudi začjenja cveteti. Cvetje je rumenkastozeleno in združeno v nekake grozde. Ta javor hitro raste, seme rodi še le, ko je star 15 do 20 let. Cvetje dozori v oktobru in se po zimi raztrosi. Les tega javorja je posebno dober za strugarje, iz korenin delajo pipe. Ta javor raste po mejah.

Kolhiški javor (*acer olchicum* Hartweils) je prinešen iz Azije v Evropo, in ima jako lepe vrhove. Listje je nekoliko podobno prejšnjemu, samo da spodnji prsti doli vise čez peclje. Njegov les je precej podoben poprej omenjenemu in se tudi jednako rabi.

Italijanski javor (*acer opulus* Alton) je kake štiri metre visok, gosto vejnat, ima srcu podobne, okroglaste, gladke, peteroprstne, zgoraj temno, spodaj belkasto listje. Cvetje je belorumeno, sicer pa podobno drugim javorjem. Les se tako pogosto ne rabi za obrtne namene.

Spičasti javor (*acer platanoides* Linne') zraste do 20 metrov visok in se nahaja po vsej Srednji Evropi in precej daleč na sever. Njegovo listje je svetlozeleno in cvetje rumenkasto zeleno. Cvetje že v aprilu, še poprej, nego naredi listje. Raste hitro, posebno na vlažnih tleh. Njegov les je slabši, kakor les poljskega javorja, v njegovem soku je pa mnogo sladkorja, in se da torej porabiti za napravo sladkorja ali upijanljivih pijač.

Za mizarje je pa največjega pomena gozdni javor, ki doseže visokost 21 metrov v ugodni zemlji. Raste največ v gorah in raztresen v bukovih gozdih. Njegovo listje je globoko zarezano in cvetje rumenkasto zeleno. Les tega javorja rabijo za mize, sedla, vretena, ure in žlice. Če se pomladi deblo navrta, teče iz njega sladek sok, iz katerega se da narediti sladkor in vino.

Sladorni javor (*acer saccharophorum* Kork) ima še sladkejši sok, kakor do sedaj imenovana. Dal bi se torej dobro porabiti za pridobivanje sladkorja, da v ta namen sladorna pesa ne pride ceneji. Gotovo bi javorji imeli neki pomen za sladorno industrijo, da se ni izumilo narajati sladkor iz pese. Listni prsti tega javorja so bolj spičasti, cvetje je pa rumeno. Les tega javorja je jako svetel in malo rudečkast. Vlačen je, trden in trd ter se jako nerad kolje. Rabi se največ za hišno opravo, manj kot stavbeni les, ker ga radi razjedajo črvi. Letni krožci se pri lesu tega javorja jako dobro vidijo. Lub ima

v sebi strojilo in ga zatorej rabijo strojarji. Za funt kože je treba deset funtov tacega lubja.

Po naših drevoredih vidimo povsod divji kostanj (*Aesculus hippocastanum* Linne'), katero drevo smo dobili iz severne Indije in Perzije v Evropo. Sedaj je znano po vsej Evropi in ima lepo, veliko temnozeleno listje, in dolgo, belo, rudečkastolisasto cvetje. Sad je precej podoben navadnemu kostanju in je dobra krma za prašiče in jelene. Lub ima v sebi strojilo in se rabi za barvanje in za strojenje. Les je dober za mizarška dela in je precej podoben lipovemu lesu in se rabi za taka dela, kakor lipov les.

Podoben je temu divjemu kostanju divji rumeno cvetoči kostanj (*aesculus pallida* Wildonow), ki zraste le kacic 10 metrov visok in cvete v maji ali juniji.

Planinska jelša (*alnus alpina*) raste v planinah, raste kot grm in ima manjše listje kakor druge jelše. Les se rabi za kurjavo. Bradata jelša (*alnus barbata* Meyer) razširila se je iz Francije po vsej Evropi.

Italijanska jelša (*alnus cordifolia* Leddiges) raste po gozdih v Dolenji Italiji in je lepo drevo, ki doseže do 20 metrov višine. Listje je temnozeleno, svetlo, srčasto, robčasto in spičasto. To drevo zahteva suha tla.

Črna jelša (*alnus glutinosa*), raste po vsej Evropi blizu bukovja vlažnih krajih, ima temnozeleno, zobčasto listje, ki se prijema roke. Na spodnji strani je listje kosmato. Lub je rujavosiv in veje so jako krhke. Jelša cvete koncem marca in dozori seme v oktobru ter ga raznese veter. Deblo je ravno in okroglo. Les je dober za drva in za vodne stavbe. Lub je dober za strojenje in gabronke rabijo za rujave in črne barve.

Bela jelša (*alnus incana*) raste na bolj suhih in lahkih tleh in ima svetlosiv, gladek svetel lub, ter podolgasto, zobčasto, temnozeleno in spodaj kosmato listje. Raste jako hitro in se nahaja povsod v Evropi. Cvetje v začetku marca in njen les je jako dober za kurjavo, za drugo porabo pa dosti ne velja.

### Obrtnijske raznoterosti.

Pisalno črnilo se spravi iz sobnih tal, če se namoči s zredčeno solno kislino in potem večkrat z vodo umijejo.

Pranje perilnih vrvij. Perilo ima večkrat umazane proge, ki prihajajo od umazanih vrvij na katerih se je perilo sušilo. Zato se pa morajo večkrat take vrvi oprati. Denejo se v lug iz sode in mila in pustijo en četrt ure v njem, potem se dobro v lugu zdrgneje z volneno cunjjo in izperjo v čisti milini in naposled v čisti gorki vodi. Vrvi se potem ovijejo okrog kake deske in denejo na sonce, ali pa na peč, da se posuše. Še bolje je pa, če se posuše v kakem prostoru, v katerem ni prahu.

Rudarstvo v Turčiji se je poslednji čas jako povzdignilo. Tako se posebno kromasta ruda koplje v večjih množinah, v kosovskem vijaletu in vozi v Nemčijo, Anglijo in Avstrijo. V Nemčijo se je vlani izvozilo 80.000 centov te rude. V Avstrijo jo dobiva zlasti kemična tovarna v Hrastniku. V tej rudi je 50% kroma.

močni. Na noben način pa neče Španija odjenjati. Tudi, če bi se imela zaplesti v vojsko s severoamerikansko državo, ne izpusti Kube. Ravno sedaj se španjska vojska zopet marljivo pripravlja na zopetno večjo ekspedicijo na Kubo. Pomnožuje svoje parnike in oborožuje novo vojsko 35.000 mož ki ima v kratkem oditi na Kubo. Dosedaj ima Španija na Kubi že 80.000 vojakov.

**Madagaskar.** — Kakor vemo, je Francija premagala ustaški Madagaskar. Pogodba, ki se je na to sklenila, določa: Kraljica ima pripoznati v vsem vrhovno oblast Francije. Poslednja posreduje v vseh notranjih in vnanjih političnih zadevah. Ne sprejme pa Francija nikake odgovornosti glede dolžnostij nasproti madagaški vladi, torej tudi ne dolgov ali ugodnostij. Dosedanji prvi minister se odstavi in imenuje novi. Vse madagaskarske čete se morajo razorožiti in odsloviti. General Duchesne pa bo na novo preosnoval vojaštvo, ki bo pa neposredno podrejeno francoskemu poveljstvu.

## Obrtnija.

### Lesovi.

(Dalje.)

Breza (*Betula pubescens*) se nahaja največ v severnih deželah in daje dobra drva in če se zgojenji, dobro oglje. Les rabijo kolarji, in veje pa sodarji za obroče. Breza rodi seme od petnajstega leta in se popolnoma razvije s kakim šestdesetim letom in učaka kacij 140 let. V mladosti raste breza hitro, a potem počasneje. Drevo je to redkokdaj ravno in le izjemoma meri 40 cm v premeru. Doseže 20 metrov visokosti. Breza je zadovoljna s slabo zemljo. Raste posebno rada na ilovčnatopeščeni prsti. Če je presuho ali pa premokro, pa ne vspeva in ostane grm. Breza raste proti severu tako daleč kakor jelka. Solnčne gorkote dosti ne potrebuje. Pomladi že dela listje, ko imamo 7.5° toplote, jeseni pa zgublja listje, ko nimamo več te toplote. V severnih deželah, kjer je zeleno v letu le kake tri mesece, ne naredi breza nič drevesa, temveč je nizek grm.

V naših krajih raste breza navadno mej drugim lesovjem, na severu pa imajo pogosto cele brezove gozde. Sploh je breza kaj zdravo drevo. Neugodne vremenske razmere jej dosti ne škodijo, pa tudi mrčesi se breze navadno ne lotijo.

Les je dober za razno orodje, za pipe i. t. d. Za stavbe pa breza ni, ker hitro trohni in se je črv rad loti. Veje se rabijo tudi za metle. Beli lub ima mnogo smole v sebi in mu zatorej voda ne škoduje in varuje celo drugi les pred močo. Tako se večkrat bruni, ki imajo priti pod vodo ovijejo z brezovim lubjem. Na severu pa rabijo lub tudi za obleko, zlasti pa za podlago rušnim streham. Brezov lub rabijo tudi strojarji, ker kože zmeči, da raje vse vzamejo strojilo.

Listje rade jedo ovce, a rabi se pa tudi za napravo rumene barve. Starejša debela dajo mnogo soka, ako se spomladi navrtajo. Iz tega soka se da napraviti nekako vino. Iz lubja korenin se dobiva brezov kotran in brezovo olje. Poslednje se rabi za strojenje juhte, za parfume

in tudi za zdravila. Iz debela se da dobiti nekaka smola, katero rabijo v Rusiji za zdravilo proti protinu.

Gaber (*Carpinus betulus*) je kacij 12 metrov visoko drevo Srednje Evrope. Deblo je nepravilno razvito, grčasto in zvito, lub gladek, včasih z mahom porašen.

To drevo dela že nizko veje. Listje je jajčasto spičasto, jeseni močno rumeno. Gaber rodi seme od dvajsetega leta in cvete v aprilu, zori pa v oktobru. Gaber ne mara za premokra in preveč sprejemljiva tla in raste v nižavah in na hribih. Les je bel, jako gost in trd, se nerad kolje in ima v sebi mnogo strojila. Gaber zraste kacij 25 metrov visoko v ugodni zemlji. Bolezni skoro niso znane pri tem drevesu, tudi mu ne škoduje pozen mraz pomladi. Učaka starost kacij 300 do 400 let, a vendar začenja že na suhih krajih tudi s 100 leti hirati. Gabrov les se da lepo polirati, rabi se za mašinske dele, vobličje, kline, toporišča itd. Pri nas gaber raste navadno mej drugim drevjem, v Rusiji pa imajo tudi cele gabrove gozde.

Pravi kostanj (*Castanea vesca*) raste po vsej gorkejši Evropi in ga je v nekaterih krajih cele gozde. Kostanj je lepo, visoko drevo z močnimi vejami. Listje je podolgasto, spičasto, zobčasto in na obeh straneh gladko. Cvete v maju ali juniji. Sad je v ježici in je dober kuhan ali pa pečen. Les je podoben hrastovemu in se rabi za škafe, sode in vodne zgradbe, v Angliji in Franciji ga rabijo za grajenje ladij. Tudi mizarji in strugarji rabijo kostanjev les. Sad ni le za jed, temveč ž njim tudi pitajo živino, kjer ga imajo veliko. (Dalje sledi.)

## Obrtnijske raznoterosti.

**Izboljšana iznajdba.** Dominikanec P. Camaldoni iznašel je črkostavski stroj, kateri nastavi v jedni uri 50.000 črk. Novi stroj nastavi torej več kot štirje dosedanji te vrste. „Novice“ sestavljene bi bile s tem strojem približno v dveh urah.

**Izdelovanje lokomotiv v Rusiji.** Rusija je dosedaj kupovala v veliki množini lokomotive in železniške vozove v inozemstvu. Drugo leto v Zlatoustu (Tiflis) napravijo velike tovarne za lokomotive in železniške vozove. Te tovarne bodo lahko preskrbovale vso jugovzhodno Rusijo, Perzijo in azijsko Turčijo. Rusija si že dolgo prizadeva, da bi pridobila popolno nezavisnost od inozemstva v tem oziru.

**Celovski mestni zbor** je sklenil osnovati mestno hranilnico, ki že začne poslovati z začetkom bodočega leta. Osnovi mestne hranilnice je ugovarjal jedino slovenski renegat dr. Abuja.

**Električno ogrevanje sob.** V Ameriki so vpeljali električno ogrevanje sob, katero so večaki spoznali za ugodno. Ta stvar obstoji na tem, da se električnim potom voda razkroji v vodik in kislik. Potem se pa te dva plina z umetnimi pripravami zopet spajata, pri čemur nastaja velika vročina, ko se porablja za ogrevanje sob.

## Kmetijstvo.

### Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarja 1896 leta.

njih mnenji je le vplivanje Ogrov in levičarjev moglo vlado pripraviti, da je drugače odločila. Za vlado je seveda jako neugodno, če se dolži, da se udaje pritisku Ogrov. Večina se je sicer pri glasovanju izrekla proti nujnosti dotičnega predloga, a moralno je pa vlada dobila hud udarec. Pri debati se je marsikaj zanimivega izvedelo. Zapisnik dotične seje ministrskega sveta, pri katerem se je razpravljalo o dr. Luegerja stvari, je prišel celo dunajskim socializmom v roke. Tako se je natančno izvedelo, da so trije ministri glasovali za potrjenje, trije zoper potrjenje. Naposled je odločil Badeni s svojim glasom. Med tistimi ministri, ki so bili proti potrjenju Luegerja je bil tudi konservativni grof Ledebur, kateremu so še nedavno vsi krščansko-socialni listi hvalo peli. Sploh je med konservativci vladala velika nejevolja v tem vprašanju. Nekateri so celo pri vladi naredili korake za dr. Luegerja, drugi so ruvali proti njemu, mnogi se pa za vso stvar niso zmenili in se seje državnega zbora še udeležili niso. Nekateri celo sodijo, da ta zadeva utegne še nevarna postati za obstanek tega kluba. Mi tega ne verjamemo, ker odkritosrčnih prijateljev krščanskih socializmov je v tem klubu pač malo. Le zaradi volilcev včasih malo proti vladi porogovilijo. V resnici so pa najboljši prijatelji židovskih liberalcev. Jedino baron Dipauli bi utegnil izstopiti. Ta pa že dolgo s Hohentwartovim vodstvom ni zadovoljen, kajti bil bi rad sam vodja. Vsaj je še znano, da se je nedavno razširjala vest, da bo grof Hohentwart predstavljen v gospodsko zbornico in bode baron Dipauli vodja konservativnega kluba. Trdilo se je, da to žele višji krogi. V resnici je pa dotične vesti razglašal baron Dipauli sam. Dr. Ebenhoch je pa v resnici nasprotnik vsake stranke, ki želi kako razširjenje volilne pravice. Njemu ni za drugega, kakor za mandat in ni verjetno, da bi delal kake komedije. Z njim bi pa klub prav nič ne izgubil, kajti ni nobeden veleum. Posebno za novodobne potrebe nima najmanjšega pojma. Semtertja rad proti socializmom zabavlja, a vsaka njegova beseda kaže, da je v socialnih vprašanjih največji nevednež. Konservativci se je oprijel, ker le tukaj more igrati kako vlogo. Pri krščanskih socialistih, ki imajo med seboj nekaj talentov, bi pa bil prava ničla. Slovenski poslanci razen Kluna in Robiča niso zavzeli nobenega stališča. Za krščanske socialiste, ki so nasprotovali celjski dvojezični gimnaziji, jim ni kazalo hoditi v ogenj, levičarjem pa tudi niso marali narediti tega veselja, da bi se postavili na njih stran. Samo Klun ima zato pogum.

**Nova izvolitev dr. Luegerja.** — V sredo je dunajski mestni zbor zopet volil župana. Dr. Lueger je dobil 92 glasov in je izjavil, da volitev vsprejme. Sedanja vlada ga neče potrditi. Vpliv, ki se je pokazal pri nepotrditvi dovolj jasno kaže, da ne gre za osebo, temveč za svobodo in čast dunajskega mesta. On hoče ostati veren narodu in nikdar ne bode plesal okrog zlatega teleta. Vladni komisar, okrajni glavar Fröheis je pa na to v imenu namestništva izjavil, da razpusti mestni zastop. To je vzbudilo veliko razburjenost med protisemitskimi občinskimi svetniki in krščanskim prebivalstvom dunajskim. Po ulicah so bile velike demonstracije in so vojaki razganjali ljudi. Več so jih zaprli. — Vlada bode napela vse sile, da prepreči protisemitsko večino v novem mestnem zboru. Posebno je pričakovati, da uradniki ne bodo več volili protisemitov. Dunajski Čehi pa tudi ne bodo volili protisemitov, ki se postavljajo popolnoma na nemško-narodno stališče.

**Francija.** — Nova francoska vlada je posebno naklonjena socializmom in radikalcem. Svojedobno sklenjeni protianarhistični zakon močno ovira tudi delovanje socializmov. Vsled tega hoče predlagati zbornici razveljavljenje tega zakona. Neverjetno je pač, če bo vlada s tem predlogom prodrila, kajti nobene prave večine nimajo v zbornici. Vse druge stranke namreč razun radikalcov in socializmov bodo proti temu. Sploh se pa sodi, da nova vlada ne bo dolgo gospodarila. Vidi se v vsem le, da hoče nova vlada pripraviti ugodna tla radi-

kalcem za prihodnje volitve, ki se bodo morale v kratkem izvršiti, kajti s sedanjo zbornico ne bode mogla nobena vlada dolgo shajati. Nove volitve so v kratkem neizogibne.

**Turčija.** — Pobojev med Armenci in Turki ni konca. Vedno se ponavljajo krvavi izgredi po raznih krajih. Celo turška vlada sama nima več toliko moči in vpliva da bi nemirom naredila konec. Sicer se je v Carigradu osnovala komisija, da izvede reforme v Armeniji in tako naredi mir, a ni upati, da bi ta komisija mogla dovršiti delo. V komisiji so trije mohamedanci in trije kristjani, a poslednji so taki, da je gotovo, da bo v komisiji prevladal mohamedanski vpliv. Vsekako bodo morale le evropske velesile vmes poseči in to energično, če se bo hotelo, da se reforme izvrše. — Turški vladi so dogodki v Armeniji že tako spodkopali tla, da je bil sultan prisiljen novo ministerstvo imenovati. Toda tudi od novega ministerstva se ni ničesar dobrega nadejati. Halil Rifaad je postal novi veliki vezir, to je predsednik ministerstvu. Star je nad 60 let, ne zna nobenega drugega jezika nego turščino, je nasprotnik vsakih reform in vsake evropske kulture. Svojo odločnost proti kristjanom je že opetovano pokazal. Ostali ministri niso nič boljši. Imenovanje takega ministerstva je naravnost udarec v obraz evropskim velesilam, posebno Angliji, ki zahtevajo reforme v Armeniji. — Inozemski poslanički so se posvetovali o korakih, katere bi bilo storiti, da se naredi konec krvavim homatijam in sporočili svojim vladam, da more jedino vojaška intervencija evropskih velesil narediti konec sedanjim neznosnim razmeram na Turškem. — Dočim so se s početka za dogodke v Turčiji brigali le Anglija, Francija in Rusija, pridružili so se v tem še druge velevlasti, ki so podpisale berlinski dogovor, namreč Avstrija, Nemčija in Italija. Boje se namreč poslednje najbrže, da bi se armensko vprašanje ne razmetalo njim v škodo. Vse svoje interese hočejo tudi te varovati v orijentu. Bog si ga vedi, kaj se bo izcimilo iz vseh teh homatij. Brezdvomno je pa dolžnost vseh evropskih velesil, da če drugače ni, s silo primorajo Turčijo do spolnitve obljub, storjenih v berlinskem dogovoru. Bati se je pa, da bi evropske velesile z ozirom na nasprotne si interese, ne zabredle vsled nesrečne Turčije še v kako vojno. Vredna pač Turčija ni toliko, da bi se zaradi nje vnela svetovna vojska.



## Obrtnija.

### Lesovi.

(Dalje.)

Bukev je sedaj znanih 16 vrst, od katerih jih trinajst raste v južni Ameriki. V Evropi poznamo le našo navadno bukev (*Fagus silvatica* Linne). To drevo raste po vsej srednji Evropi in najbolj uspeva v močnih apnenih tleh. Listje je gladko in svetlo zeleno. Bukva zraste 20 do 30 metrov visoko. Njeno deblo je ravno in visoko brez vej. Prvih deset let raste jako počasi in doraste v 120 letih. Od svojega petdesetega leta ima vsako leto seme, žir imenovano, ki dozori v oktobru. Bukev raste največ v gorah in ljubi hladen in vlažen zrak. Bukov les je dober za kurjavo in v trgovini velja za trda drva. Za drugo rabo ni toliko vreden. Rabi se semtertja za pragove pri železnicah, za stole in drugo hišno opravo in pri grajenju mlinov. V vodi je jako trajen, manj pa na suhem pod streho. Kolje se rad in je precej težek, prožen in trden. Iz bukovega lesa se žge jako izvrstno oglje, pepel je jako dober za izdelavo pepelike. Žir ima v sebi škrob,

slador in mnogo olja. Iz njega delajo jako mastno olje. Dober je pa tudi za pitanje prašičev in perutnine. Preše žirove so pa posebno škodljive za konje, ki celo poginejo, ako se jim dajo. Pa tudi kravam se ne sme jih dosti dajati.

Bukva je bila nekdanj še bolj razširjena po Evropi, nego je sedaj, ko so jo jeli izpodrivati iglasti lesovi, kateri imajo za stavbo večjo vrednost.

Navadni jesen (*Fraxinus excelsior* L.) Je kacij 20 do 40 metrov visoko drevo, s podolgasto krono in črnimi brsti. Listje ima po pet listnih parov, ki so podolgasti in zobčasti. Cvetje je rumeno. Cvete v aprilu ali maju. Navadni jesen raste v dobri, rahli, vlažni zemlji, a potrebuje pa vendar solčno lego. V senci ne vspeva. Jesen raste 200 do 300 let in od dvajsetega leta dalje rodi seme. Les je belorumen in se rabi za strgarska in kolarska dela, daje dobre vlačna kolesa, bilardne palice in obroče. Za drva pa ni posebne vrednosti. Mlad les je pepelnate barve. Listje rade jedo ovce in koze. Lub je grenak in pravijo, da je dobro zdravilo zoper mrzlico. Rabijo les tudi strojarji. Iz lubja izdelujejo se črne in modre barve. Seme se rabi za zdravila pri obistnih boleznih. Na jesenu žive španjske muhe.

Jesen raste daleč proti severu, a vendar mu pomladi škoduje pozen mraz. Posebno pa imajo v Angliji dosti lepih jesenov.

Korziški javor raste na Korziki in doseže visokost le kacij 10 metrov. Ta javor ima rumenozelen les. Cvete v aprilu ali maju.

V Kalabriji in na Siciliji je posebno navaden evropski jesen, kateri daje, če se zareže neki sok, ki se mana imenuje in se rabi v zdravilstvu.

V Ameriki imajo pa še mnogo drugih vrst jesenov, kateri dajo nekateri jako dober les za hišno opravo.

Mizarji posebno cenijo orehov les. Navadni oreh (*Junglans regia*) je prinesen v Evropo iz Perzije in se je razširil skoro po vsej Evropi. Drevo zraste jako visoko in doseže 20 metrov visokosti in doseže precejšnjo debelost. Oreh postane jako star. Orehov les je rujavkast, se da jako lepo politirati, je jako trajen, črv ga ne je tako, kakor druge lesove. Iz orehovitih jeder se dela olje, iz zelenih luščin pa rujave in črne barve.

Dober les imajo razni brsti. Za kurjavo ni dosti slabši od bukovega, tako ga pa rabijo strgarji in kolariji. Posebno delajo iz brsta puškina kopita. Listje bilo je dobro za krmo. Brst zahteva globoko, dobro, nekoliko vlažno in zvezno zemljo. Brst učaka visoko starost, samo trhljoba se ga rada loti.

Navadni brst (*Ulmus campestris*) raste po gorah in doseže 25 metrov visokost. Listje je bolj podolgasto in na obeh straneh kosmato. Cvete v aprilu in ima od štirdesetega leta dalje seme. V Severni Nemčiji je posebno znan široki gorski brst (*ulmus effusa* Wildonou), kateri naredi posebno široke veje. Navadni gorski brst (*ulmus montana*) pa ima jako gosto listje in širok vrh ter gladko deblo.

(Dalje sledi.)

## Obrtnijske raznoterosti.

1000 besed v minuti. Brzi brzjav je ameriška nova iznajdba, kateri utegne napraviti velik prevrat v pismenej pošti. Izumnik Patrik B. Delaney je kazal dobro uporabo nove iznajdbe v pričo strokovnjakov. Pri skušnji je aparat delal in razposlal 720 besed v minuti in to popolnoma jasno in razločno v daljavo 218 milj. Hitrost je potem pomnožil na 940 besedi v minuti. Kakor izumnik zagotavlja, da bodo po njegovem aparatu lahko 1000 besed odposlali v minuti brez težave. Stroški pa baje ne bodo višji nego 50 besed za pet centov. V obče se pričakuje, da bode ta iznajdba zelo tekmovala pismenej pošti, katero so sedaj po železnicah odpošiljali. Za trgovski promet bode seveda ta iznajdba velicega pomena.



## Kmetijstvo.

### Gnojenje vinogradov.

Za pametno obdelovanje vinogradov je potreba, da se v gotovi vrsti gnoje. Kar trta odtegne zemlji, mora se deloma nadomestiti z gnojenjem, da se ohrani zemlja v pravi moči. Da se sklepati, kako moč ima vinograd, po tem, kako rastejo trte. Pri tem se je posebno ozirati na prejšnje poletje; kajti v mokrem letu trte močnejše poganjajo, kakor v suhem. Vinogradi, ki slabo poganjajo tudi toliko ne rode, kakor vinogradi, ki močno poganjajo, kajti poslednji ima dovolj lesa in se potem tudi lahko obrežejo, in trta prinaša več grozdja.

Rodovitnost trte pa ni odvisna toliko od njene rasti, temveč od tega, kakor ugodna je zemlja. O tem se prepričamo, ako vinograd dalje časa gnojimo s pepelom, v katerem je mnogo kalija. Les bode v tem slučaju močno rasel, a grozdja bode še manj. Bolje pa rodi vinograd, če ga gnojimo z gnojem, v katerem je mnogo fosforja in dušca, kakor s strohljenim govejim gnojem, perutninskim gnojem itd. Za vinograde je najboljši gnoj, v katerem je mnogo kalija, dušca in fosforja.

Vinogradov ni treba gnojiti vsako leto, dosti je če se primerno gnoje vsaka tri leta, ali pa tudi še le na več let. Kdor ima več vinogradov, naj jih razdeli v več delov, in vsako leto drug del gnoji po vrsti. Hlevni gnoj, kompost i. t. d. naj se v zemlji kolikor je moč razstrese, umetni gnoj naj se pa dene le na posamična mesta. Gnoji se na razne načine. Najbolje je, če se mej vrstami izkopljejo jeseni globoke brazde, v katere se dene gnoj, bodi si živinski ali pa kompost.

Tako pride gnoj globoko v zemljo. S takim gnojenjem dosežemo, da gnoj močno vpliva in da se plevel preveč ne razrašča. Če se je jeseni gnojilo, se vspeh gnoja pokaže že drugo leto. Z umetnim gnojem se pa lahko tudi še le pomladi gnoji. Če se jeseni gnoji, izpere dež in sneg gnoj in ga voda nese seboj v spodnje plasti, kjer vpliva. Vinska trta gnoja ne potrebuje na vrhu. Če pa jeseni ni bilo moč gnojiti zaradi slabega vremena, je bolje, da se gnoj spravi do druge jeseni in še le potem gnoji. Gnoji se jeseni v vlažnem vremu, ali po prvem snegu raztrese v brazde in pusti na vrhu do

V Turčiji vedno bolj vre. Nemiri in izgredi so vedno huji. Turčini rohne z vso silo proti kristjanom. Ustaja je malone splošna. Mohamedanci nastopajo neusmiljeno proti Armencem in sploh kristjanom. Čuje se o krvavih pobojih z vseh strani. Sultan sam v veliki stiski ne ve si pomagati. Celo na svojem dvoru ima najresnejo vstajo. Boji se najhujšega. Proti še-le imenovanemu novemu vezirju kujejo se na dvoru najgorje spletke. Vlada se sicer trudi napraviti mir s pomnožitvijo posadk v raznih krajih, a vse nič ne pomaga. Komisija za vpeljavo reform, se ne meni dosti za svoje delo. Ve namreč dobro, da bi pri Turkih naletela na zapreke, ker teh sedanje skoro neomejene pravice bi se z reformami zdatno skrčile. Umevno je, da vseh teh neredov, krvavih pobojev in in nenormalnih razmer v evropski Turčiji ne morejo mirno gledati druge evropske vevlasti, posebno one, ki so najbolj interesovane. Rusija in Anglija se že pripravljata za vse slučaje. Zapovednika ruske kavkaške vojske in ruske mornarice v Črnem morju dobila sta baje že nalog, pripraviti vse za vojno in tudi že določne instrukcije sta dobila, kaj storiti, ko bi v Carigradu in v Mali Aziji nastala kriza. — Javlja se, da so se na predlog Avstrije sporazumele evropske velesile glede turškega vprašanja naslednje: Nobena velesila naj na svojo roko ne postopa; vse kar se bo storilo, naj se stori skupno vsaka velesila naj odpošlje brodovje v bližino turškega teritorija a nobena naj se Dardanelam ne približa. — Sultan je baje poslednje dni vladi naročil, da naj z vso odločnostjo začenja z razpravami o izvedbi reform. Novi vladi to ni povšeči, ker bil se potem prikrajšale pravice in dohodki privilegovanih mohamedanskih Kurdiv, kateri so to-li na srci novemu ministertvu. — Iz vsega je posneti, da je obstanek Turčije v resni nevarnosti. Splošni vstanek v Turčiji je neizogiben.

## Obrtnija.

### Lesovi.

(Dalje.)

Jagreti ali topoli dajo v februarju ali marci po palci dolge, stožčaste, spičaste popke, ki imajo nejednake luskine in so zunaj rujavorumene, smolnate, znotraj pa belozelene barve. Imajo prijeten duh, kakor balzami in dražljiv okus. Z etrom se lahko izvleče iz teh brstov olje in čebele nabirajo na njih tako imenovani snovni vosek.

Mlad topolov les je rumenkast in bel, osrednji les je pa rujavkast. Topolov les je le na polovico tako težek, kakor voda. Letni obročki tega lesa niso popolnoma okrogli. Njih les je mehak, rad trohni in črvi ga močno razjedajo.

Beli jagret (populus alba Linne') cvete v marci. Pomnožuje se s koreninami ali pa zatiči in raste na mokrih lokah. Raste pa tudi na rahli globoki zemlji. To drevo zraste do 20 metrov visokosti, ima široko krono s srebrnobelimi vejami in okroglim lestjem. Listje je pri vejah globoko zobčasto in zarezano, zgoraj temnozeleno, spodaj pa kosmato. Les je bel, vlačen in mehak. Rabijo ga kolarji in mizarji. V novejšem času rabijo ga tudi tovarne, ki izdelujejo celuzo. Za drva je pa le manj vreden, kakor bukov les. Lub ima na sebi neko grenko snov, ki se rabi za zdravilo, ako se komu voda zapira.

Imenovanemu jagretu je precej podoben sivi jagret (populus canescens Smith), ki ima podolgaste, globoko izdolbene liste, ki je spodaj kosmato ali pa tudi gladko.

Spičasti jagret (populus fastigiata Desfontaines) je jako visoko drevo, ki včasih doseže visokost 40 metrov. To drevo ima podolgast, spičast vrh. Raste največ na Gorenjem Laškem. Cvete v marci in aprilu in ima rudeče cvetne mačice.

Črni jagret (populus nigra Linne') zraste do 30 metrov visokosti in meri včasih dva metra v obsegu. Raste v Evropi in Srednji Aziji. Veje in deblo so sivi, a pozneje globoko brazdasti in črni. Ima podolgasti vrh, malo srčastozobčasto listje. Cvete v marci ali aprilu in ima dolge mačice. Od drugih jagret se loči potem, da njegovo listje ni spodaj kosmato.

Italijanski jagret (populus pyramidalis) jako počasi raste in ima pokonci stoječe meje. Nasajajo ga navadno v drevesnicah.

Trepetlika (populus tremula Linne') je veliko drevo, ki raste v Srednji in Prednji Aziji ter Severni Afriki. Lub tega drevesa je črnosiv in razpokan. Listje je okroglo, zeleno, na obeh straneh gladko. Ima dolge peclje in se zatorej strese, če le malo veter potegne. Trepetlika raste na suhih in ravnih tleh in ne doseže posebne starosti, ker rada trohni.

Črni trn (prunus spinosa) ima črn lub in je polen bodic. Listje je jajčastookroglo, spodaj malo kosmato, slabo zobčasto. Cvete v marci ali aprilu in je cvetje belo in lepo diši. Male jagode so tako velike kakor češnje, še le po zimi dozore, in so potem za jed, a imajo vendar zoprni okus. Nezrele rabijo se za črne barve. Lub se rabi za rudeče barve, ima grenak okus in je zdravilo proti mrzlici. Tudi les rabijo strugarji. Ta trn rabi se za plotove.

Bela vrba (salix alba Linne') je lepo drevo in zraste do 30 metra visokosti in meri včasih v obsegu 4 do 5 metrov, ima podolgasti vrh, podolgasto, spičasto, zobčasto, spodaj fino kosmato listje. Mačice so na majhnih vejicah in se pokažejo v aprilu ali maju. Raste največ in najhitreje ob potokih, na poplavljeni zemlji. Vspeva pa tudi na suhi zemlji. Stara ne postane, ker se je loti trohljivost. Šibe se rabijo za pletenje košaric. Les se največ rabi za kurjavo.

Mandeljnova vrba (salix amygdalina Linne') Zraste k večjem osem metrov visoka in ima stožcu podobni vrh, in jako razširjene veje, in podolgasto, spičasto in nazobčano listje.

Vrba žalostinka (salix babylonica) je prinesena v Evropo iz Japana in Kitaja in ima podolgasto, ozko, fino zobčasto listje. Vrh je okrogel in veje močno doli vise. Pri nas se vidi po vrtilih in pokopališčih.

Povsod po Evropi raste iva (salix caprea Linne'), ki zraste do deset metrov visoko. Ima gladke, zelene veje in okroglo podolgasto listje. Les daje dobro oglje za risanje in za smodnik. Lub se rabi za zdravilo proti mrzlici.

Oljkina vrba (salix elaeagnus) je grm s svetlorjavimi vejami, ki raste po planinah v Švici in Franciji.

Krhlika (salix fragilis) raste največ ob rekah in

potokih. Veje so razraščene in se rade lomijo. Listje je malo zobčasto in ima srčaste stranske liste, Lub ima v sebi salicin. Iz korenin se da napraviti rudeča barva.

Potočna vrba (*salix helix* Linne') zraste kake tri metre visoko, ima gladke, sive veje in nasproti stoječe listje. Cvete v marci ali aprilu.

Kosmata vrba (*salix lanata*) je na Škotskem navaden grm, ki ima kosmate veje.

(Dalje sledi.)

### Obrtnijske raznoterosti.

**Železnica v Trst.** Koristi naše države zahtevajo, da dobi Trst še eno železnico. Načrtov je več: čez Divačo-Loko, čez Predil, čez Ture, čez Karavanke. Minister Bilinski je rekel, da prva bi stala 16 milijonov gld., druga (čez Predil) 27 milijonov gld., tretja 26 milijonov gld., četrta 20 milijonov gld. Ena se bo prav gotovo gradila.

**Pomivanje steklenic.** Če v steklenici dolgo stoji voda, se večkrat narede beli obročki, ki se ne dajo lahko odstraniti. Če se vanje vlije malo solitrove kisline in z njo poplakne dotična mesta, pa vse te kroge razstopi. Potem se steklenica dobro z vodo splakne.

**Obleka se naredi nepremočljiva,** ako se razstopi 125 gramov svinčenega sladkorja in ravno toliko galuna v gorki vodi. To se vlije v vedro z mlačno vodo in dobro zmeša. V tej tekočini se potem 24 ur namaka obleko in na to posuši, ne da bi se umila.

## Kmetijstvo.

### Danski kmet.

Kmetski stan gotovo ni nikjer bolj izobražen kakor na Danskem, pa tudi nikjer kmetje niso tako premožni, kakor v tej severni državi. Danski kmetje so si pa največ sami pomagali. Danski kmet je najboljši vzgled, da s kak stan najbolje pomaga, ako se sam stvari dobro prime. Tuja pomoč toliko ne izda. Danska je poljedelska dežela. Dve tretjini prebivalstva živita na kmetih.

Do konca minolega stoletja so razmere na Danskem bile jako neugodne. Kmetje niso bili prosti in so morali do gotove starosti ostajati na posestvih grajščakov. Leta 1781. so se razmere za danskega kmeta nekoliko premenele, kajti dovolilo se mu je, da je smel v denarjih plačevati tlako in desetino. Sedaj so se začele snovati samostojne kmetije. Dočim pred sto leti na Danskem ni bilo samostojne kmetije, jih je sedaj že nad 70 tisoč. Posebno je snovanju samostojnih manjših kmetij to pripomoglo, da se je s posebnim zakonom prepovedalo grajščinam kupovati zemljišča, dočim je pa jim dovoljeno jih prodajati. Razkosavanje zemljišč je na Danskem dovoljeno do neke gotove mere in se pri tem mora gledati, da kmetija ohrani neko gotovo velikost. Država je tudi jako olajševala snovanje samostojnih kmetij. Najemnikom na državnih posestvih je z ugodnimi pogoji prepustila zemljo v last, katero so imeli v najemu. Tudi ima danska jako važen zakon glede najemovanja zemljišč. Po tem zakonu je vsak

posestnik prisiljen dajati zemljišča v najem, katerih sam ne obdeluje. Tako na Danskem graščaki ne morejo puščati svojih zemljišč neobdelanih, da bi se potem na njih s samim lovom zabavali, kakor se to večkrat primeri v Angliji. Danski veleposestnik pa ne more najemnika spoditi s posestva, kadar bi se mu zdelo, kajti zakon določa, da najem velja do smrti najemnika in njegove žene. Občna šolska dolžnost se je uvela na Danskem 1814. l.

Že v začetku petega desetletja tega stoletja so se danski kmetje močno udeleževali javnega življenja. Nastopali so kot govorniki na političnih in narodnih slavnostih. Posebno je pa duševno povzdignila danskega kmeta ljudska visoka šola, ki je posebna danska naprava. Prva taka šola se je osnovala 1843. leta in jih je sedaj že 66, potem je pa še 15 poljedelskih in sadjarskih šol. Kmetje so skoro sami začeli snovati te šole, le semtertja so jim pomagali omikanci. Poslednja leta dobivajo te šole znatne doneske iz državne blagajnice. Ljudske visoke šole lahko imenujemo nekako kmetska vseučilišča. Vsako leto se dovršita dva semestra (poletji). Po zimi je šola šest mesecev za mlade kmete, po letu pa štiri mesece za dekleta. Namen tem šolam je mladini dajati neko duševno izobrazbo, ne da bi se jim vzelo veselje do dela. To se popolnoma dosega. Slednje leto se povrne 10.000 mladih kmetov in deklet v vasi.

To duševno gibanje je imelo seveda vpliv na vse javno življenje. Polovica državnih poslancev je kmetskega stanu in to so moške, ki ne prikimujejo samo, temveč sodelujejo pri vseh delih postavodaje in se mnogi odlikujejo kot dobri govorniki in izvedenci v vseh državnih stvareh. Poslednjih 30 let so se po vseh vaseh osnovala razna izobraževalna društva, v katerih predavajo o raznih stvareh moški in ženske. Poleg tega je pa še več kmetijskih in političnih društev. Skoro v vsaki vasi so kmetje na svoje stroške sezidali društvene hiše, kakor so bili na svoje stroške osnovali gori omenjene učilnice. Te hiše imajo dvorane, v katere gre po 800 ljudij, in še nekaj drugih prostorov. Fantje in dekleta se uče tukaj telovadbe in plesa. V teh poslopih se shajajo mnogobrojni shodi, na katerih se razpravlja o raznih važnejših vprašanjih. Teh shodov in njih razprav se udeležujejo tudi ženske in so tudi večkrat v načelstvu raznih društev, zlasti v društvi zmernosti in za vzgojo mladine.

V vseh krajih dežele so kmetje, ki sodelujejo pri političnih in kmetijskih listih. Skoro v vseh vaseh so občinske knjižnice, ki posojujejo ljudem knjige. V političnih stvareh kaže danski kmet veliko samostojnost. To je skušalo Estrupovo ministerstvo, ki je imelo najhujše boje s kmetsko opozicijo. Drugod so kmetje navadno konservativni, na Danskem so pa napredni in demokratični. Danski kmet je pobožen, a vendar ne pusti duhovščini posebnega upliva na državljanske zadeve, v taci stvareh hoče odločevati sam po svoji volji in svojem razumu. Navadno so kmetje v opoziciji proti graščakom in uradniškemu stanu. Posebno gledajo na to, da se ti ljudje ne urivajo ob volitvah za kandidate na deželi. Na Danskem

stranke in jedini češki radikalec. Pričakovati je od novega deželnega zbora vspešnega delovanja, ker bodo Čehi mej seboj jedini. Želeti je, da bi mladočeški vodje ne le govorili, temveč pridno tudi pozitivno delovali.

**Armenija.** — Armensko vprašanje rešiti ni lahka stvar. Mej tem ko se Rusija protivi temu, da bi Armenija postala avtonomna država, podpira Anglija vresničitev tega. V Rusiji živi več Armencev in ko bi Armenija postala avtonomna država, bi ti potem težili po združenju z Armenijo. Take armenske iredente, ki bi tako nastala, si pa Rusija ne more želiti. Angliji bi bilo pa prav, če Armenija postane samostojna država zato, ki bi ta tvorila nekak jez mej Rusijo in Prednjo Azijo, s čimur bi se rusko razširjanje ustavilo. Torej je razsvetljanje armenskega vprašanja težavna stvar. Turčija skuša ondi narediti mir. Poslala je tja čez 100.000 mož. Če bodo ti le svojo dolžnost vršili, posrečilo se jim bo narediti mir. To bi bilo tudi najbolj prav, kajti sicer če se ne naredi mir, se bodo morale velevlasti vmešati v celo zadevo.

**Turčija.** — Posamezni rodovi, vzlasti mohamedanci in kristjanje se nadalje koljejo in pobijajo. Zlasti mohamedanci pustošijo kristjanom, jim ropajo imetje in požigajo vasi. Vršijo se v Turčiji tako grozno klanje, da ednacega ni bilo že kmalu. Vlada si na vso moč prizadeva narediti mir, toda preslaba je. Da se izvedejo v Armeniji reforme za to je odločno sultan. V vsem se kaže, da se razmere malo boljšajo. Uradniki in vojaki, na katerih je največ ležeče, so po pritisku vlade spoznali, da jim je treba pričeti vestno postopati v opravljanju svoje službe. Naposled so se zbal velevlastij. Sprva so, kakor znano, vojaki še podpirali mohamedanske vstaše, sedaj pričenjajo vojaki postopati pravično. Tudi je to edino pametno za turške vojake same. Turška vojska je namreč tako slabo organizovana, da bi pač ne opravila nič proti dobro organizovani evropski vojski. Turški vojaki niso izvežbani. Velikih vojaških vaj ni. Sultan se boji vsacega večjega zbiranja vojakov, da bi morda častniki ne uprizorili kake vstaje proti njemu. To priča o lepih razmerah vojakov proti svojemu gospodarju. Niti rednih strelnih vaj nimajo turški vojaki. Marsikateri vojak gre na odpust, ne da bi bil le edenkrat ustrelil. Tako je s pešci. Še slabši je s konjico in mornarico. Glede preskrbovanja vojske je slabo skrbjeno in orožja ni za vse vojake. Lahko si je misliti, kako bi taka vojska shajala napram dobro preskrbljeni vojski evropskih velevlastij. — Turčiji dela ednako preglavico kakor Armenija tudi Makedonija. Vstaši se gibljejo in bolgarska vlada jih podpira in se je izrekla za vojsko proti Turčiji, če ta ne izvede tudi v Makedoniji enakih reform kakor v Armeniji. — Turške zadeve hočejo nekateri dati papežu poravnati, a neverjetno je, da bi nekrščanski Turki poslušali krščanskega poglavarja. Bodo že-le posvetne oblasti morale skrbeti za rešitev zamotanih turških razmer.

## Obrtnija.

### Lesovi.

(Dalje.)

Hrastov je več vrst. V Evropi je 17 vrst hrastov, v Aziji 148 in v Ameriki 142. Afrika nima nobene posebne vrste. Ondu rastejo le hrasti, kakeršni rasto v južni Evropi. Avstralija pa hrastov niti ne pozna. Hrast najboljše vspeva v nižavah in gorskih dolinah. Potrebuje globokih, peščenih, ilovnatih tal s primerno vlažnostjo in milim podnebjem.

Hrastje se navadno ne izgaja z želoda, temveč se sade že dobro vkorenjene rastline, katere se pa vzgoje navadno pomešane z drugim drevjem. Dobro je, če se hrast nekoliko prej sadi kot drugo drevje, da se more primerno razviti. Da se popolnoma razvije, potrebuje hrast 150 let in rodi želod še le, ko spolni 50 leto. Hrastov les je jako težek in trden, ne trohni rad, zato ga rabijo za vodne stavbe in za sodarska dela. Mladi hrastov les rabijo tudi kolarji, staršega pa mizarji.

Dob ali gnilec (*Quercus pedunculata*) ima listje z jako kratkimi peclji. Želod pa ima po 2 ali 3 vkupe na jako dolgih pecljih. Deblo je v mladosti gladko, ko se postara, pa dobi močno razpokan lub. Vrh tega drevesa je jako gost. Glavna korenina seže  $2\frac{1}{2}$  metra v zemljo, poleg tega pa ima ta hrast tudi več močnih stranskih korenin. Zato pa ta hrast hoče imeti debelo zemljo. Raste najrajši v nižavah na rahli prsti. Raste po vsej Evropi, v orijentu in severni Afriki. Tudi proti severju raste dalje kakor bukva. Da pomladi dela listje, zahteva nekolike večjo toploto, kakor bukva, to je kaci 12°, a jeseni pa zgubi šele listje, ko pade toplota na 2°. Zaradi tega raste bolj proti severju kot bukva, če tudi je njegov čas letne rasti z bukvo blizu enak, 5 ali 6 mesecev. Želod kali jako rad, a le prvo leto po dozoritvi. Mlade rastline prvih šest let jako krivo rasto, in še le po 15. letu se začno deblo stegovati. V srednji starosti najhitreje raste, v visoki starosti se pa letni obročki jako majhni.

V starosti začne v sredi trohneti in ga potem podere kak vihar, ako se ne poseka. Da bi čakal 2000 let, kakor nekateri trdijo, je jako dvomljivo. Na tem hrastu se posebno drže kebrji, ki mlajšim drevesom škodujejo, starejšim pa ne. Les tega drevesa se posebno rabi v grajenju ladij in za vodne stavbe, mnogo se rabi tudi za sode. Lub rabijo strojarji, in želod je dobra krma za prešiče. Hrastov lub ima v sebi 15 do 16 % odstotkov čreslovine. To drevo daje tudi ježice, katere rabijo strojarji, in šiške.

Cerovec (*quercus cerris*) ima dolge peclje pri listji in zraste visoko drevo. Les tega drevesa je jako trden in trd. Raste na srednji in južni Evropi, zlasti na Moravskem, na Ogerskem, Srbiji in Aziji. Cerovec je boljši za kurjavo, kot dob.

Ježicevec (*Quercus aegileps*) raste po Grškem, Španjskem in Prednji Aziji, ter ima podolgasto listje. Ima debel želod, kateri je obdan z lesenimi luskinami ter prihaja pod imenom ježice v trgovino. Rabi se za strojarje in črno barvanje. Zraste tako velik kakor drugi hrast.

V celih gozdih raste kostanjevec (*quercus castanea folia*) v Rumuniji, Bolgariji, evropski Turčiji in Mali Aziji. Doseže visokost 15 metrov. Listje tega drevesa je podolgasto in nekoliko kostanjevemu podobno. Listje ostane po zimi na drevesu in odpade še le pomladi. Želod dozori še le drugo leto, kakor tudi pri ježicevci in cerovci.

Italijanski hrast (*quercus esculus*) raste posebno v

Italiji in po balkanskem poluotoku. Sad tega hrasta je pa nekoliko kostanjevemu podoben in ga po nekod ljudje jedo.

Črepinjek (*quercus ilex*) je drevo srednje velikosti in doseže v premeru debelost  $\frac{1}{2}$  metra. Listje je vedno zeleno in zobčasto. Raste na južni strani Planin.

Šiškovec (*quercus infectoria*) je navadno le grm, in doseže le kaka dva metra visokosti. Raste v Rumeliji, na Grškem, v Mali Aziji, Sibiriji, Perziji in na Cipru. Na tem hrastu rasto najlepše šiške, katere pridejo v trgovino pod imenom alepske šiške. Šiške imajo v sebi mnogo strojila.

Razločuje se v več vrst šišk in sicer:

1.) alepske šiške, ki pridejo iz Smirne in Alepa in so zunaj zelenkastočrne, nimajo nobenih lukenj in so jako težke. Te šiške imajo v sebi največ strojila in se dajo le težko razbiti.

2.) Isterske šiške so precej slabše, gladke so in se rade razbijejo. Njih barva je svetlejša.

3.) Ogerske šiške so svetlosive, gladke in če se razbijejo, se dobi belorumenkast stržen. Vse šiške imajo v sebi šiškinu kislino in neko rudeče, rumeno ali pa zeleno barvilo.

Kosmat hrast (*quercus putescens*) ima mlad na obeh straneh kosmato listje, star pa gladko in je manjši kakor naši navadni hrasti, ter raste v južni Evropi, Franciji in Angliji.

V pirenejskih gorah raste pirenejski hrast (*quercus pyrenaica*), ki zraste kacic sedem metrov visok.

Graden (*quercus robur*) je kacic 30 do 40 metrov visoko drevo, ki raste po južni Evropi in ima široke vrhove. Listje je deset centimetrov široko, ima kratke peclje. Cvete v maji in želod ima dolge peclje, les tega hrasta je dober za kurjavo in za stavbe. Grenak lub ima v sebi mnogo strojila (čreslovine), nekaj smole in voska. Ta hrast raste v severnih gozdih ter učaka visoko starost. Poganja štirinajst dnij pozneje, kakor drugi hrast.

Zimski hrast (*quercus sessiflora* Salisbury) je lepo drevo z okroglim vrhom. Raste v orjentu, Evropi in severni Aziji. Listje je klinasto in na dolgih rumenih pecljih. Take visoke starosti ne učaka, kakor drugi hrasti.

Korkovec (*quercus suber*) raste posebno v Španiji in okrog Sredozemskega morja, in preskrbuje vso Evropo s korkovino. Ljubje se vsacih deset let omaji, pa tako, da ostane ličje nepoškodovano in pride kot korkovina v trgovino. Listje je podolgasto in mlado malo kosmato.

Tudi razni ameriški hrasti imajo pomen za obrt in trgovino. Nekateri imajo dober les, drugi pa dajejo dobre razne barve, ali jih pa rabijo strojarji. Kakor v Evropi se pa tudi v Ameriki ginejo hrastovi gozdi, posebno ko hrast le počasi raste.

(Dalje sledi.)

## Obrtnijske raznoterosti.

**Železnica Novomesto-Brežice.** Neki inženir Faber ima že več časa vladno dopuščenje, da dela načrte, kako bi se izpeljala železnica iz Novegamesta na Brežice ali prek Samobora v dosego zveze z južno železnico. Da je železnica od Novegamesta dalje proti Zagrebu potrebna, o tem je svet že davno prepričan: 1. se dolenska železnica nikakor ne sme v Novemestu končati, ker se ta proga premalo izplača, 2. treba je še krajše zveze z Zagrebom na Ljubljano in obratno. Baš ta železniška zveza čez Novomesto bi bila pa za kacic deset milj krajša, nego je sedanja čez Zidani most. Tudi je druge zveze med tema mestoma še radi tega železi, ker je proga Zidani most-Ljubljana včasih radi elementarnih nezgod (snežni in zemeljski plazovi) za kolikor toliko časa neporabna. — Kedar se pa bode gradila železna cesta od Novegamesta po krški dolini na krško polje, išče naj se zveza z južno železnico v bližini postaje Krško-Videm, in to iz sledečih razlogov: 1. Sava je pri Krškem najožja, torej bode tu železni most dosti krajši; 2. v bližini Brežic sta dokaj strm klanec in hrib pri Četežu, kar bi železnico mnogo podražila; 3. utegne na ta način izpeljana železnica veliko manj mostov rabiti, in se vendar dotikati več ljudnatih krajev na pr. Št. Jerneja, Kostanjevice, Krškega, Vidma. Ker se namerava v Novemestu čez Krko nov železni most delati in ker bode takega v kratkem tudi v Krškem treba (sedanji leseni že precej peša), zato bi se znabiti vprašanje o tej železni progi in o novih potrebnih železnih mostih moglo skupno rešiti. To zalevo priporočamo posebno dolenjskim poslancem v kranjskem deželnem zboru.

## Kmetijstvo.

### Nalaganje denarja.

Tisti srečni časi so že zdavna minuli, ko so ljudje „zaklade“ kopali. Pripovedke o „zakladih“ pa niso bile čisto prazne, kajti v starih časih je marsikdo svoje prihranjene zlate in srebrne novce zakopal na skrivna mesta, da ne bi prišli v nepoklicane roke. Ti zakladi so počivali v svojem skrivališči, in za nje je večkrat vedela le tista oseba, ki jih je skrila. A osebo je pobrala smrt, ž njo vred pa tudi skrivnost o zakladu. Drugi so po raznih shrambah in kotih svojih stanovanj varovali in skrivali svoje prihranjene novce za slabe čase. Za tisto staro dobo je bilo to čisto naravno; vsaj ni bilo delnic in raznih papirjev, da bi se bili kupili za prištedeni, podedovani ali pri kupčiji in gospodarstvu pridobljeni denar; ni bilo hranilnic, da bi se v njih nalagal. Vse to je še le sad tega stoletja, ki se nagiblje svojemu koncu.

Postavodajalci in vlada so pa posebno skrb imeli za tiste novce, katere so otroci po svojih starših podedovali. Sirote je vzela vlada že zdavna pod svoje varstvo. Zato imajo že od nekaj sodnije poglavitno skrb, da čuvajo nad imetjem zapuščenih sirot, nedoraslih otrok. Tem ne preskrbé samo varuhov, ampak tudi gledajo, pazijo in nadzorujejo, kako varuhi gospodarijo. — Pa tudi sodnije same imajo natančne predpise, kako jim je v teh zadevah postopati, zlasti kako jim je z otroškimi (pupilarnimi)